

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Fiskālie riski

Rīgā, 2014. gads

- Fiskālās politikas pamatjēdzieni
- Valsts budžeta veidošanas pamati
- Fiskālās disciplīnas īstenošana Latvijā

- Fiskālo risku raksturojums
- Fiskālo risku novērtējums
- Padomes vērtējums un ierosinājumi

Fiskālās politikas pamatjēdzieni

Fiskālie riski – dažādi finansiāli, ekonomikas un sociālie apstākļi, kas var iestāties un var arī neiestāties

Svarīgi! Fiskālo risku iestāšanās gadījumiem nauda netiek iekļauta valsts budžetā. Ja kāds no riskiem piepildīsies, tad nauda tā novēršanai būs jāatrod kādā citā sfērā

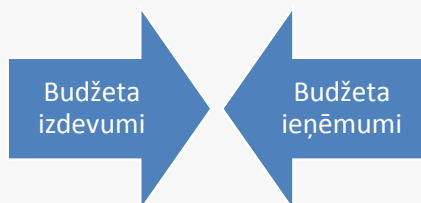
- **Fiskāls** - latīņu val. *fiscalis* un nozīmē "valsts kase", "valsts nauda"
- **Fiskālā politika** - valdības ieņēmumu un izdevumu plānota un pārdomāta vadība
- **Fiskālā disciplīna** - piesardzīga un apdomīga rīcība ar valsts līdzekļiem, nepieļaujot pārsteidzīgus lēmumus un tēriņus, ko nevar atļauties

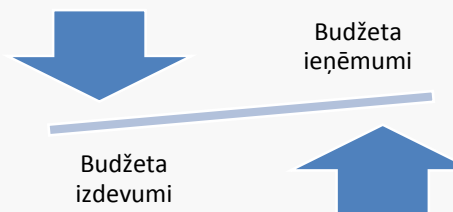
Fiskālās politikas pamatjēdzieni

Vislabākā situācija ir tad, ja budžets ir sabalansēts - līdzsvarots, t.i., budžeta izdevumi ir vienādi ar budžeta ieņēmumiem.

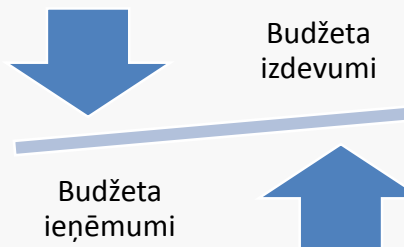

Ja ir budžeta deficīts tas tiek segts, valstij naudu aizņemoties. Tā veidojas valsts parāds.
Ja valsts aizņemas no saviem iedzīvotājiem un uzņēmumiem – veidojas iekšējais parāds;
Ja aizņemas no ārvalstīm, veidojas valsts ārējais parāds.

Budžeta pārpalikums veidojas tad, ja budžeta ieņēmumi pārsniedz budžeta izdevumus.

Budžeta deficīts veidojas, ja budžeta izdevumi pārsniedz budžeta ieņēmumus.

Fiskālās politikas pamatjēdzieni

Makroekonomika ir ekonomikas zinātnes nozare, kas pēta un izskaidro cēloņsakarības tautsaimniecībā: kāds ir ražošanas apjoms, vidējais cenu līmenis, nodarbinātība un iedzīvotāju ienākumi

Galvenie rādītāji, kurus ņem vērā:

- IKP pieauguma tempi
- nodarbinātība
- cenu līmenis

Iekšzemes kopprodukts (IKP) ir valsts tautsaimniecībā gada laikā saražotais galaprodukts naudas izteiksmē

Galaprodukts ir preces un pakalpojumi, kas paredzēti galīgajam patēriņam

Attīstītās valstīs IKP pieaugums parasti ir 2-3% gadā

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Valsts budžeta veidošanas pamati

Valsts budžeta veidošanas pamati

- Valsts budžets ir valsts naudas ieņēmumu, izdevumu un finansēšanas plāns noteiktam periodam, kuru ar īpašu likumu apstiprina Saeima
- Budžetu apstiprina vienam gadam – ikgadējais budžeta likums un 1+2 gadiem – budžeta ietvara likums

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Latvijas budžets 2015.gadam

2014.gada 17.decembrī LR Saeima apstiprināja 2015.gada budžetu, kura kopējie ieņēmumi paredzēti **7,3 miljardi eiro** un kopējie izdevumi **7,5 miljardi eiro**.

Vispārējās valdības budžeta deficīts atbilstoši Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmai 2015.gadā prognozēts 1% no iekšzemes kopprodukta (IKP).

Budžeta ieņēmumi

- Valsts un pašvaldību iekasētie nodokļi, nodevas un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas

Lielākās nodokļu grupas:

PVN

uzņēmumu ienākuma nodoklis

īpašuma nodoklis

iedzīvotāju ienākuma nodoklis

dabas resursu nodoklis

muitas nodoklis

izložu un azartspēļu nodoklis

akcīzes nodoklis

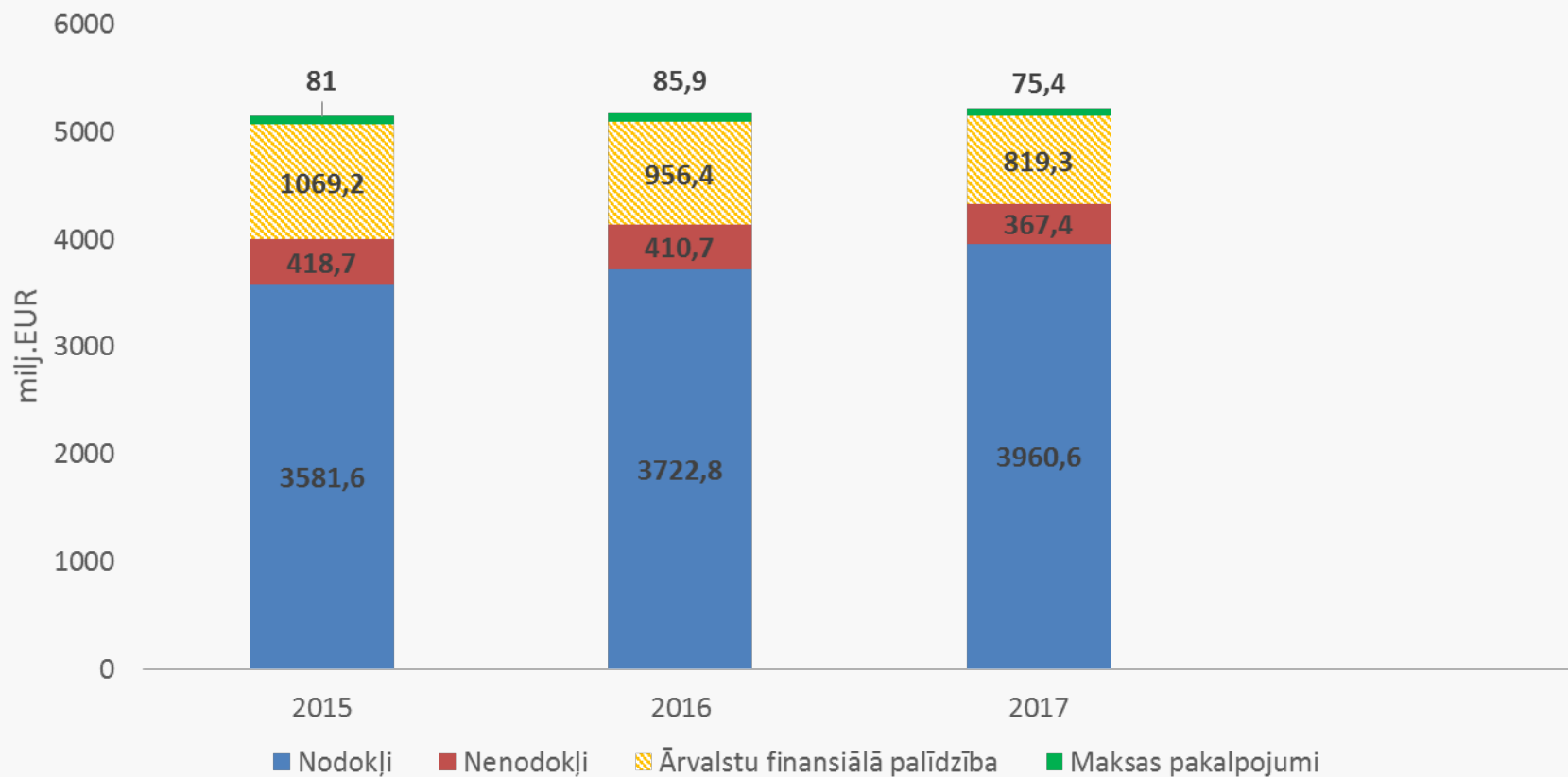
- ES fondu līdzekļi

- Ienākumi no valsts īpašuma
- Valsts iestāžu maksas pakalpojumi (pases, TUA, izziņas) un sodi

Valsts budžeta ieņēmumi (saskaņā ar FM datiem)

Budžeta izdevumi

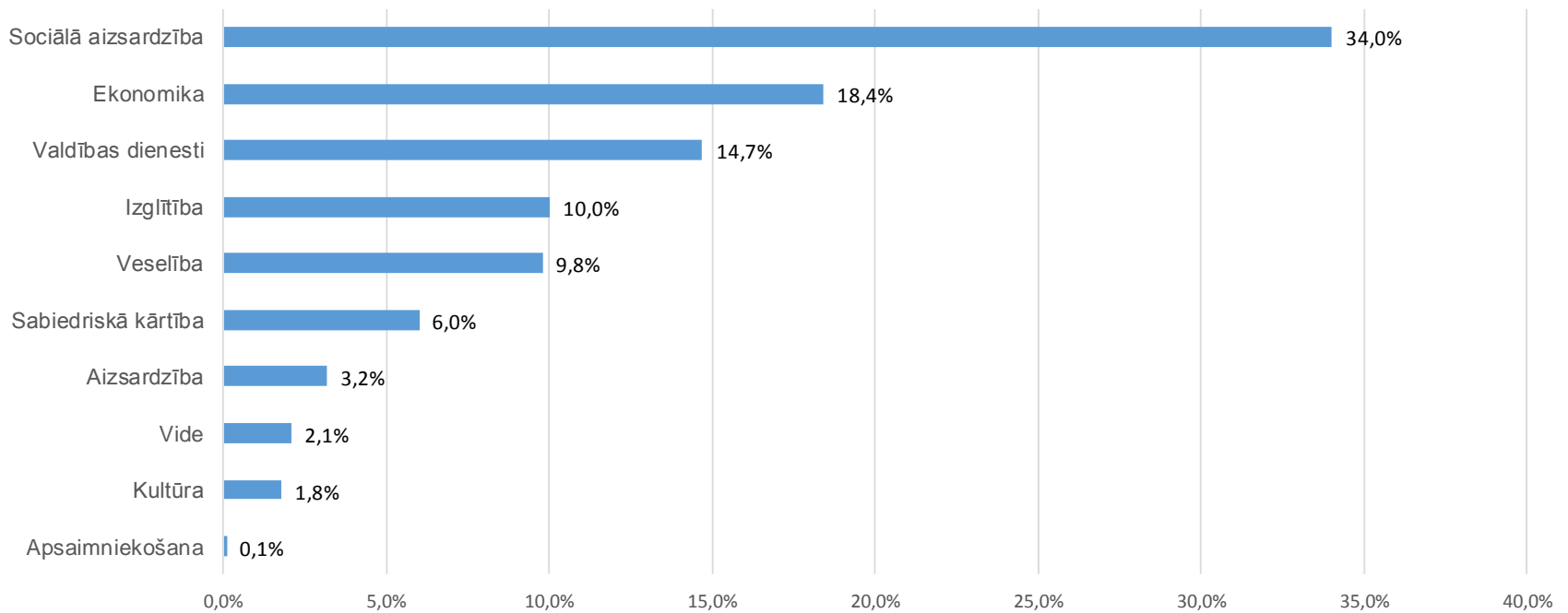

- Sociālā aizsardzība (pabalsti, pensijas)
- Ekonomiskā darbība (tautsaimniecība, lauksaimniecība, transports)
- Vispārējie valdības dienesti (valsts pārāda vadība un iemaksas EK budžetā, valsts pārvalde, citi izdevumi)
- Izglītība
- Veselības aprūpe
- Sabiedriskā kārtība
- Valsts aizsardzība
- Vides aizsardzība
- Kultūra
- Teritoriju un mājokļu apsaimniekošana

Budžeta izdevumi

Valsts budžeta izdevumu sadalījums 2015.gadam*

* saskaņā ar Finanšu ministrijas datiem

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Fiskālās disciplīnas īstenošana Latvijā

Kādi ir fiskālās disciplīnas uzdevumi?

- Sekot, lai valsts budžeta sastādīšanā un izpildē tiktu ievēroti fiskālie nosacījumi
- Starpība starp izdevumiem un ieņēmumiem (deficīts) nedrīkst pārsniegt aprēķināto bilances mērķi
- Veidot uzkrājumus, rezerves, samazināt valsts parāda apmērus
- Prognozēt iespējamus riskus
- Izstrādāt rīcības plānus risku iestāšanās gadījumos
- Izglītēt un informēt sabiedrību

Fiskālās disciplīnas īstenošana Latvijā

2012

- Jūnijā Latvija pievienojas ES Fiskālajam paktam

2013

- 31.janvārī Saeima pieņem Fiskālās disciplīnas likumu (FDL), kas stājas spēkā tā paša gada 6.martā
- 18.decembrī Saeima apstiprina Fiskālās disciplīnas padomes sastāvu

2014

- Fiskālās disciplīnas padome uzsāk darbu
- Pirmo reizi FM izstrādā Fiskālo risku deklarāciju

Fiskālās disciplīnas īstenošana Latvijā

Fiskālās disciplīnas likuma būtība

Likuma mērķis -
sekmēt ilgtspējīgu
valsts attīstību,
makroekonomisko
stabilitāti un
samazināt ārējo
faktoru negatīvo
ietekmi uz
tautsaimniecību

Likums nosaka
fiskālās politikas
principus, tās
plānošanas un
īstenošanas
instrumentus, kā
arī fiskālās
disciplīnas
ievērošanas
uzraudzību

Galvenais
instrumentis
fiskālās
disciplīnas
ievērošanā -
letvara likums,
ko sagatavo
turpmāko trīs
gadu periodam

- Fiskālās disciplīnas kultūra šobrīd Latvijā atrodas pārmaiņu posmā, jo pasaules ekonomiskās krīze lika mainīt attieksmi pret valsts fiskālo politiku
- Visus neatkarības gadus jau tika īstenota vienota un sabalansēta valsts finanšu politika, tomēr jaunā ekonomiskā situācija ES un eiro zonā prasa īstenot stingrāku fiskālo disciplīnu
- 2014.gada budžets bija pirmais, kas sagatavots saskaņā ar FDL, attiecīgi arī Vidējā termiņa budžeta ietvara likums (Ietvara likums), kas aptver vēl papildus divus gadus
- Likums paredz izveidot fiskālo risku vispārējo vadību, tāpēc Finanšu ministrija izstrādāja Fiskālo risku deklarāciju, kas pievienota likumprojektam «Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2015., 2016. un 2017.gadam»

Fiskālās disciplīnas īstenošana Latvijā

Padome 2014.gada oktobrī izveidoja
Fiskālo risku darba grupu

Mērķis - nodrošināt fiskālās
disciplīnas nosacījumu ievērošanas
uzraudzību

Uzdevumi:

- Novērtēt valdības realizēto fiskālo disciplīnu
- Uzraudzīt, lai Ietvara likuma un Gadskārtējā valsts budžeta likuma projektos tiktu ievēroti visi fiskālie nosacījumi
- Veikt neatkarīgu bilances pārbaudi, salīdzinot potenciālā un nominālā IKP novērtējumu
- Sekot, lai valsts budžeta sastādīšanā un izpildē tiktu ievēroti FDL nosacījumi

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Fiskālo risku raksturojums

Fiskālo risku raksturojums

Fiskālie riski

Kvantificējamie riski

Valsts galvojumi

Valsts aizdevumi

Labklājības nozare

Maksājumi ES

ES fondi

Starptautiskās tiesas

Kapitāls uz pieprasījuma

Nekvantificējamie riski

Publiskās partnerības līgumi

Valsts kapitālsabiedrības

- Fiskālie riski tiek apkopoti fiskālo risku reģistrā, kas pastāvīgi tiek atjaunots un kura uzturēšanu un aktualizēšanu nodrošina Finanšu ministrija
- Specifisko fiskālo risku vadības līmeņa iestādes, sākot ar 2015.gadu izstrādās un iesniegs Finanšu ministrijai ikgadējos fiskālo risku vadības ziņojumus
- Atsevišķo fiskālo risku vadības iestādes ir atbildīgas par atsevišķo fiskālo risku vadību. Tās informē par riskiem un par saviem pasākumiem specifisko fiskālo risku vadības līmeņa iestādes

Fiskālo risku raksturojums

Fiskālo risku vadības līmeņi:

- Finanšu ministrija ir atbildīga par fiskālo risku vispārējo vadību
- Centrālās valsts iestādes ir atbildīgas par specifisko fiskālo risku vadību

Fiskālo risku klasifikācija*

Saistību avoti	Tiešās saistības (iestājas jebkurā gadījumā)	Iespējamās saistības (iestājas īpašu nākotnes notikumu rezultātā)
Precīzi noteiktās saistības, kas izriet no likumiem vai līgumiem	<ul style="list-style-type: none">Valsts parādsaistības;Ilgtermiņa saistības – pensijas un citi sociālās apdrošināšanas maksājumi	<ul style="list-style-type: none">Valsts galvojumi«Jumta» valsts galvojumi hipotekārajiem aizdevumiem, studējošo kreditēšanai, aizdevumi lauksaimniekiem un mazajiem, vidējiem uzņēmējiem
Nosacītās (netiešas) saistības – valdības morālās saistības, kuru pamatā ir sabiedrības un interešu grupu gaidas vai spiediens		<ul style="list-style-type: none">Nodarbinātības, sociālās aizsardzības un citu fondu maksātspējaPašvaldību, valsts uzņēmumu, lielo privāto uzņēmumu, valsts un ārpusbudžeta aģentūru zaudējumu kompensēšana, saistību pārņemšana

* FM izmantojusi Pasaules Bankas ekspertes Hanas Polackovas Brixi izstrādāto fiskālo risku avotu klasifikācijas tabulu

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Fiskālo risku novērtējums

- Fiskālo risku novērtējumu veic valdība, tai skaitā ārkārtas situācijai
- Valdības pienākums ir veidot fiskālā nodrošinājuma rezervi atbilstoši risku novērtējumam
- Pēc risku identificēšanas ir svarīgi darīt visu, lai tos novērstu nākotnē
- Valdībai būtu svarīgi informēt sabiedrību par fiskālajiem riskiem un to vadību, veicinot privātās apdrošināšanas iegādi uzņēmumiem un mājsaimniecībām, stihisko nelaimju un biznesa risku novēršanai

Valdības novērtējums 2017. gadā paredz šādus fiskālos riskus, kam nepieciešams rezerves nodrošinājuma apjoms:

3,6 milj. eiro – 14 valsts kapitālsabiedrībām galvoto aizņēmumu neatmaksātais atlikums

0,9 milj. eiro – aizdevumi 11 aizņēmējiem izglītības, atkritumu apsaimniekošanas un transporta jomās, neieskaitot pašvaldības

- Padomes uzskata, ka nav kvantitatīvi novērtēti vairāki citi riski, kam būtu jāpievērš uzmanība:
 - ✓ tiešās un netiešās saistības publiskās un privātās partnerības un koncesijas līgumos
 - ✓ valsts kapitālsabiedrību finansiālās darbības rezultāti, kuri ir iekļauti vispārējā valdības budžeta bilancē, un kas izmaiņu gadījumā izmainīs arī vispārējās valdības bilances vērtību
 - ✓ starptautisko tiesu un Satversmes tiesu spriedumu izpilde, jo tā ir grūti uzskaitāma spriedumu neprognozējamības dēļ, bet to finansiālā ietekme var sasniegt būtiskus apmērus
 - ✓ sociālās apdrošināšanas pabalsti un pensiju izmaksu prognozes

Galvenie riski ES struktūrfondu jomā:

Netiek apgūti visi fondos paredzētie līdzekļi

Attiecīgi nākamajā periodā tiks samazināti fonda līdzekļi par neapgūto fondu daļu

Fondu izlietošanas neatbilstība plānotajam, kas nozīmēs iztērēto līdzekļu atmaksu

LATVIJAS REPUBLIKAS
FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Padomes vērtējums un ierosinājumi

- Pieņemt Fiskālo risku deklarāciju
- Izveidot fiskālās stabilitātes rezervi 2016.gadam 26,9 milj. eiro jeb 0,1% apmērā no IKP un 2017.gadam 37,3 milj. eiro apmērā vai 0,13% no IKP
- Pārskatīt pašvaldību budžeta deficīta apjomus, jo sākot ar 2016.gadu tie tiek prognozēti tuvu nullei, lai gan vēsturiski pašvaldību budžeti vienmēr bijuši ar deficītu

Padomes vērtējums un ierosinājumi

- Jāuzlabo risku vadība valsts kapitālsabiedrībām, lai nodrošinātu iespēju savlaicīgi saņemt informāciju, kas var radīt ietekmi uz fiskālās bilances vadību
- Vajadzētu ņemt vērā Valsts Kontroles veikto pārbaucību secinājumus un slēdzienus par konstatētajiem pārkāpumiem iestādēs un pašvaldībās
- Nepieciešams izstrādāt regulējumu kapitālsabiedrībām, kas paredzētu konkrētu atbildību par konstatētajiem pārkāpumiem un finanšu izsaimniekošanu

Paldies par uzmanību!

Gaidīsim Jūsu jautājumus:
fiskala.padome@gmail.com